

Третю групу можна сформувати із комплексу заходів щодо формування навичок реальної практики участі українських студентів в обговоренні та врегулюванні різноманітних соціально-політичних ситуацій та подій. Організацію та проведення цієї групи заходів пропонується здійснювати через:

- тренінги (наприклад, через участь у проекті „Лідери нового покоління”, який зорієнтований на набуття слухачами практичних навичок політичного лідерства та реалізується в межах діяльності громадської організації „Інститут соціально-політичних ініціатив” м. Харкова,) [7];
- спеціальні формати (наприклад, проведення в школах та ВНЗ Днів учнівського та студентського самоврядування);
- публічні лекції з презентаціями та захистом власних інноваційних проектів, спрямованих на реалізацію в суспільно-політичній сфері життєдіяльності українського суспільства.

Зрозуміло, що перспективи подальших розвідок у даному напрямку в контексті розвитку сучасної соціально-педагогічної науки концентруються навколо проблеми конкретизації умов щодо підтримки діяльності молодіжних об'єднань та підвищення рівня їхньої ефективності як провідних засобів політичної соціалізації студентства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України „Про молодіжні та дитячі громадські організації” від 01.12.1998 № 281-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
2. Сахаренко К., Герасимчук Ф. Государственная молодежная политика в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum_21/issue_N010/N10_youth_policy_Ukraine_ru. – Назва з титул. екрану.
3. Рожков М.И. Теория и методика воспитания: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений] / М.И. Рожков, Л.В. Байбародова. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 384 с.
4. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: [навч. посібник] / Ольга Володимирівна Безпалько. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
5. Паливода Л. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002–2006 роки. Звіт за даними дослідження / Паливода Л., Кікоть О., Власова О. – К.: „КІТ”, 2006.
6. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. Підсумкова колегія МОН // Освіта України. – 2008. – № 21–22 (19 березня) – 24 с.
7. Громадська організація „Інститут соціально-політичних ініціатив” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ispi.com.ua>. – Заголовок з екрану.

УДК 376.58 : 343.811-055.2

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗЛОЧИННИЦЬ В УМОВАХ КОЛОЇЇ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД

Грачук Н.В., аспірант

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

У статті проаналізовано значення та особливості гендерного підходу в процесі ресоціалізації неповнолітніх злочинниць в умовах виховної колонії

Ключові слова: неповнолітні засуджені, ресоціалізація, пенітенціарні заклади, гендерний підхід.

Грачук Н.В. РЕСОЦИАЛИЗАЦИЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ПРЕСТУПНИЦ В УСЛОВИЯХ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ КОЛОНИИ / Волинский национальный университет имени Леси Украинки, Украина

В статье проанализировано значение и особенности гендерного подхода в процессе ресоциализации несовершеннолетних преступниц в условиях воспитательной колонии.

Ключевые слова: несовершеннолетние осужденные, ресоциализация, пенитенциарные учреждения, гендерный подход.

Grachuk NV RESOCIALIZATION OF JUVENILE OFFENDERS IN JUVENILE CORRECTIONAL CONDITIONS / Volyn national university of Lesya Ukrainka, Ukraine

In the article a value and features of gender approach in the process of resocialization of minor criminals in colony conditions is analyzed.

Key words: minor criminals, resocialization, penitentiary establishments, gender approach.

У сучасному українському суспільстві дуже важливою є проблема ресоціалізації неповнолітніх засуджених, адже йдеться про відновлення втрачених зв'язків з суспільством і повернення молодих людей до активної соціально спрямованої життєдіяльності. *Актуалізується* дана проблема ще й тим, що зростає кримінальна активність серед неповнолітніх, у тому числі й серед осіб жіночої статі [1, 2]. Як зазначає німецький кримінолог Ганс І. Шнайдер, дівчача злочинність зростає швидше, ніж злочинність юнаків, причому цей процес є характерним для всіх розвинутих промислових країн. На його думку, чим більшою мірою жіноча рольова поведінка наближається до чоловічої, тим більше жіноча злочинність уподібнюється чоловічій [3].

У цьому контексті доцільно, на нашу думку, зазначити, що кінцевою метою та результатом ресоціалізації неповнолітніх осіб жіночої статі є особистість зі стійкою життєвою позицією, яка психологічно готова до рівноправної реінтеграції в соціум і соціально-прийнятної поведінки. Досягнення цієї мети передбачає формування у неповнолітніх правопорушниць правильного розуміння призначення жінки, її статусу, функцій, особливостей відносин у суспільстві та в сім'ї [4], що є основними складовими гендерної культури.

Над проблемою ресоціалізації неповнолітніх у різний час працювали В. Синьов, Г. Радов, В. Кривуша, О. Беца, П. Вівчар, В. Оржеховська. Серед учених, що займалися проблемами жіночої злочинності неповнолітніх, варто зазначити Ю. Антоняна, М. Арсеньєву, Л. Богданову, Т. Волкову, М. Голоднюк, А. Габіані, Ю. Жульову, Ш. Берекашвілі, А. Льяшенко, Л. Усманову, А. Долгова, І. Дунаєва.

Однак у вищенаведених дослідженнях жіночої злочинності неповнолітніх практично не застосовувався гендерний підхід, який широко використовується в соціологічних, психологічних, лінгвістичних та інших галузях. У зв'язку з цим, багато аспектів злочинності неповнолітніх жіночої статі залишаються недостатньо вивченими, що зрештою негативно позначається на процесі виправлення цього контингенту у виховній колонії.

З огляду на це ми висловлюємо припущення, що ресоціалізація неповнолітніх правопорушниць в умовах колонії буде більш ефективною за умови забезпечення гендерного підходу в організації всієї системи діяльності виховної колонії та освітньо-виховному процесі, зокрема.

Метою нашої статті є з'ясування значення та визначення особливостей гендерного підходу в процесі ресоціалізації неповнолітніх злочинниць, які відбувають покарання у виховній колонії для неповнолітніх осіб жіночої статі.

У своєму дослідженні ми спираємося на розуміння ресоціалізації як комплексного процесу відновлювання та набуття соціально корисних зв'язків і відносин як у період відбування покарання неповнолітніми, так і після їхнього звільнення, результатом чого (процесу ресоціалізації) є соціальна адаптованість вчорашньої засудженої до повноцінного самостійного її життя на волі.

Розкриваючи проблему ресоціалізації неповнолітніх правопорушниць в умовах колонії, ми акцентуємо увагу на тому, що міжнародні правові стандарти й норми провідними видами діяльності неповнолітніх у колоніях визначають навчання, виховання й змістовне дозвілля [5], організація яких ґрунтується на гендерному підході. Іншими словами, йдеться про створення таких умов життєдіяльності неповнолітньої правопорушниці в колонії, які б забезпечували засвоєння нею культурної системи гендера (гендер – це складне соціокультурне явище: відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловіками і жінками, конструйовані суспільством) того суспільства, в якому вона живе.

На основі аналізу різних наукових джерел ми стверджуємо, що поняття “гендер” є одним із базових у соціальній педагогіці, віковій та соціальній психології, етнопсихології, психології сім'ї, оскільки статева стратифікація пронизує всі сфери суспільного життя: виховання дітей, функціонування сім'ї, культурно-освітню соціалізацію, формування громадської думки, масової свідомості, електоральну поведінку тощо. А тому гендерний підхід до ресоціалізації неповнолітніх дівчаток в умовах колонії ми розуміємо як оцінку наслідків і результатів впливу виховних зусиль працівників установи, педагогів на становище і розвиток дівчат, усвідомлення ними своєї ідентичності, вибір ідеалів і життєвих цілей залежно від біологічної статі. Отже, здійснювати гендерний підхід в освітньо-виховному процесі – це діяти з розумінням соціального, конструктивістського походження категорій “чоловічого” і “жіночого” в суспільстві, ставити особистість та індивідуальність дитини в розвитку і вихованні вище традиційних рамок статі.

Гендерна освіта включає в себе: систематичне навчання, просвіту (тобто пропаганду й розповсюдження гендерних знань і гендерної культури) та стимулювання гендерної самоосвіти. Тому впровадження

гендерної освіти в процес ресоціалізації неповнолітніх злочинниць покликане вирішити наступні завдання:

- ✓ Ознайомити засуджених дівчат з інституційними цінностями, нормами і правилами міжстатевого спілкування.
- ✓ Сформувати адекватне розуміння дорослості: її змісту, істинних ознак, проявів і якостей.
- ✓ Розкрити особливості жіночої і чоловічої психології, а також відмінності поведінки представників різної статі.
- ✓ Сформувати у засуджених правильне уявлення про взаємини статей, засновані на системі загальнолюдських і національних моральних цінностей.

Отримана дівчатами система гендерних знань у виховній колонії має знайти відображення в адекватній соціально-позитивній поведінці, праці, дозвіллі, тощо. Отже, окрім об'єктивного розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей, важливим є формування у дівчаток потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності, в чому, на нашу думку, і полягає мета гендерного виховання неповнолітніх злочинниць.

У процесі гендерного виховання необхідно вирішити низку конкретних завдань, до яких відноситься формування:

- соціальної відповідальності у взаєминах між статями, переконання, що і в сфері інтимних відносин людина не є незалежною від суспільства;
- прагнення мати міцну, дружну сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька й матері в сім'ї, народження кількох дітей; свідоме і відповідальне ставлення до їх виховання як до свого обов'язку перед суспільством загалом, своїми батьками і дітьми;
- здатності розуміння інших людей і почуття поваги до них не лише як до людей взагалі, але й як до представників чоловічої чи жіночої статі, здатності враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності;
- здатності й прагнення оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з урахуванням статевої належності;
- необхідних навичок спілкування й взаєморозуміння, а також здатності приймати усвідомлені рішення в сфері міжстатевих стосунків;
- уміння дружити і любити.

Специфіка гендерного виховання в колонії полягає в тому, що, з одного боку, для його організації можуть бути використані будь-які види діяльності, з другого – важко знайти особливий вид діяльності, який варто було б спеціально організувати чи стимулювати в інтересах гендерного виховання. Виходячи з цього, той чи інший вид діяльності засуджених дівчат – праця, спілкування, дозвілля, навчання – може служити інтересам виховання, якщо працівники колонії враховуватимуть у процесі їх організації загальні закономірності і, крім того, оцінювати дії засуджених вихованок з позицій гендеру, братимуть до уваги характер відмінностей між ними, ступінь їх важливості і суспільної значимості. Так, наприклад, у процесі трудового виховання створюються уявлення вихованок про те, що праця людей різної статі має свою специфіку, яка пов'язана з фізіологічними особливостями та історичним аспектом становлення людини: праця чоловіків традиційно передбачає більші фізичні навантаження, ніж праця жінок. Зокрема, важливим елементом ресоціалізації є професійне визначення дівчаток. Гендерний підхід передбачає врахування при цьому таких обставин, як спрямованість особистості, рівень готовності до вибору майбутньої професії, соціально-економічний стан того чи іншого регіону країни. Варто зазначити, що в Мелітопольській виховній колонії для неповнолітніх дівчат доступні лише дві спеціальності: швачка-мотористка та кухар-кулінар. На нашу думку, з позицій гендерного підходу необхідно розширити спектр спеціальностей, які є затребуваними і водночас цікавими для самих дівчаток (перукаря, модельєра, візажиста тощо). Так, на базі спеціальності швачки-мотористки можна запровадити курси моделювання жіночого одягу, а на базі кухаря-кулінара – кухаря кондитера. Враховуючи, що багато засуджених дівчат мріють здобути вищу освіту, варто було б запровадити в колонії спеціальні курси з профорієнтації.

Зв'язок гендерного виховання з фізичним аналогічний: на фізичній зарядці, яка передбачена розпорядком колонії для неповнолітніх дівчат, можна підібрати такі вправи, які розвивають фізичні якості і водночас формують певне ставлення до стилю поведінки (фігура, постава, хода, динаміка рухів).

Невіддільним від трудового є естетичне виховання дівчаток, як головний шлях до духовного становлення особистості жінки. Тому, наступним компонентом реалізації гендерного підходу до ресоціалізації неповнолітніх злочинниць ми бачимо дозвільну діяльність дівчат. На нашу думку, оптимальною формою

її організації є гурткова діяльність, що дозволяє максимально задовольняти потреби й інтереси вихованок. В умовах колонії для неповнолітніх засуджених дівчат доцільним є функціонування гуртків за інтересами, таких як: вокального, спортивного, прикладного мистецтва. Гендерна роль таких гуртків полягає насамперед в розвитку й прояві інтересів, здібностей вихованок. Вважаємо, також, що для дівчаток ефективним і цілком педагогічно доцільним способом гендерної ресоціалізації може бути хореографія. Танець, крім виховання почуття прекрасного, допомагає у встановленні взаємин між статями. З хорошими музичним супроводом танці сприяють підвищенню загальної культури. Поведінка під час танців має безпосереднє відношення до сфери моральних норм. Для дівчат – це засіб самоствердження, прояву своїх рис, себе як жінки. Саме тому хореографічний гурток є найбільш популярним серед засуджених дівчат Мелітопольської виховної колонії.

На основі аналізу різних джерел соціально-педагогічної, психологічної, юридичної літератури та досвіду практичної діяльності ми стверджуємо, що донедавна ні на теоретичному, ні на практичному рівнях не враховувалося, що дівчатка, юнки, молоді жінки мають свої специфічні фізіологічні, демографічні, соціально-психологічні, соціокультурні характеристики й суттєві проблеми соціалізації [6].

Традиційно жінкам відводилися дві основні ролі – “трудівниці” та “матері”, що, як правило, збігалися. Задекларована рівноправність на практиці оберталася витискуванням жінок на периферію політичного та економічного життя, “фемінізацією” окремих галузей з низькою оплатою праці, погіршенням стану здоров'я жінок та їх психологічного самопочуття, зростанням масштабів соціальних проблем, переважна більшість з яких були “закритими” (переривання вагітності, раннє материнство, насилля в сім'ї, жіноча злочинність, проституція, сексуальна експлуатація і т.і.). Наявність цих проблем не визнавалася, вони не досліджувались і не знаходили свого належного вирішення на державному рівні [7].

Процес гендерної соціалізації в Україні сьогодні є вельми суперечливим. Хоч українська родина й зберігає притаманний етнокультурі високий статус жінки-матері, проте сторіччя бездержавності та насадження патріархальної нормативної шлюбності не могли не позначитися на зміні ціннісних орієнтацій як чоловіків, так і жінок, на низькій привабливості моделей гендерної поведінки для підростаючого покоління. Три покоління виростило в Україні на ґрунті системи, що утискала вияв особистого начала людини, її індивідуальності у виконанні гендерних ролей. Порушення рівності статей досягалось за рахунок звуження сфер самореалізації жінок у суспільно-політичній сфері, подвійними стандартами в оцінці значущості сімейних ролей, руйнацією етнокультурних засад виховання як основи для самоідентифікації. Неузгодженість, дисбаланс домагань та очікувань, маргіналізація гендерної свідомості за рахунок збіднення нормативів гендерної поведінки породила дезорієнтованість дівчат (як і юнаків) щодо майбутнього сімейного та професійного життя.

З огляду на це, подолати вищезазначені негативні фактори соціалізації дівчаток допоможе, на нашу думку, включення у практику виховної роботи колонії системи спеціальних соціально-гендерних тренінгових занять, метою яких є розвиток особистості, формування комунікативних умінь, системи знань про гендер. Теми тренінгів можуть бути наступними: “Роль жінки у сім'ї”, “Я – майбутня мама”, “Моя професія”, “Жінка і політика”. Особливістю цих тренінгів є те, що ініціаторами, керівниками та учасниками є самі вихованки колонії.

У неповнолітньої особи жіночої статі через її психофізіологічні та вікові особливості (відсутність життєвого досвіду, прагнення до дорослості, самостійності, бажання до самовизначення та самоствердження, емоційність, сентиментальність, ранимість, прагнення бути почутою і зрозумілою кимось із близьких і т.п.) спостерігається відсутність чітких уявлень про те, як саме вона повинна поводитися в конкретному середовищі, чого від неї вимагають інші люди; значно слабшають вербальні зв'язки; зростає відчуження, ізолювання, втрачається фактична належність до тієї чи іншої соціальної групи; збільшується внутрішня тривога, нерівновага, неспокій, агресивність тощо. Перебування дівчат у колонії тягне за собою втрату соціально-корисних зв'язків, при цьому цей процес відбувається більш інтенсивно, ніж серед засуджених чоловічої статі.

Надзвичайно складне становище неповнолітньої засудженої до позбавлення волі пояснюється в першу чергу тим, що пенітенціарна система України має “чоловіче обличчя”, жінок серед засуджених менше 8%. Ось чому всі колонії та в'язниці побудовані, виходячи саме з чоловічої психології, і жінки, які потрапляють за ґрати, несуть “подвійне покарання” [2]. Тому необхідно враховувати особливості жіночої фізіології та психіки і змінити підхід до засуджених жінок, у тому числі й до вихованок колонії для неповнолітніх дівчат. Варто вказати на той факт, що під час відбування покарання 2/3 засуджених досягають повноліття, і з метою закріплення результатів виправлення та закінчення навчання засуджені можуть залишатися для подальшого відбування покарання у виховній колонії до досягнення 22-х років. Вперше елементи гендерного підходу були реалізовані в рамках експерименту, що запроваджений в Дніпродзержинській колонії для жінок (естетично оформлені кімнати, дозволені щоденний макіяж, деякі варіації в одязі, є можливість щодня відвідувати перукарню). Однак результати експерименту оцінюватимуть лише за 5-7 років за кількістю повторних злочинів, скоєних жінками, що брали в ньому участь. За умови її зниження, досвід поширюватимуть і на інші колонії, а громадські організації та

Департамент з виконання покарань домагатимуться законодавчого визнання особливого статусу жінки в ув'язненні. Якщо це вдасться, покарання за злочини і методи перевиховання визначатимуть із обов'язковим врахуванням гендерних особливостей [8].

Вважаємо за необхідне запровадити подібні умови не очікуючи результатів вищеприписаного експерименту і в колонії для неповнолітніх дівчат. Оскільки ізоляція та існуючий режим відбування покарання в ній не повною мірою забезпечують становлення вихованки як жінки, то запропонована модель дозволила б більш гармонійно формувати особистість жінки.

Отже, одним з головних завдань Департаменту, пов'язаних з організацією виконання покарання стосовно засуджених жінок, залишається їх розміщення та створення необхідних житлово-побутових умов, які б були наближені до звичайних умов та сприяли збереженню соціальних функцій жінок.

Разом з тим, організація соціальної реабілітації засуджених жінок та діяльність установ для засуджених жінок, в тому числі колонії для неповнолітніх злочинниць, потребує суттєвого вдосконалення. Це пов'язано, у першу чергу, із необхідністю врахування фізіологічних, статево-вікових та психологічних особливостей жінок в умовах соціальної ізоляції.

Таким чином, гендерний підхід в організації процесу ресоціалізації неповнолітніх правопорушниць у виховній колонії зумовлений специфічними віковими, психологічними, фізіологічними, соціально-моральними особливостями особистісного становлення особи жіночої статі. Знання і порівняльний аналіз психофізіологічних характеристик, інтелектуального потенціалу вихованок, системи їх ціннісних орієнтацій та особистісної спрямованості дасть змогу соціальному педагогу, психологу скласти уявлення про особистість злочинниці, спрогнозувати, які саме умови потрібно створити для успішного її виховання та перевиховання.

Підсумовуючи вище викладене, вважаємо, що ресоціалізація неповнолітніх осіб жіночої статі на основі гендерного підходу є питанням соціальної справедливості, необхідним для забезпечення гармонійного розвитку особистості засудженої, виховання її як майбутньої матері, жінки з активною громадянською позицією, жінки, спрямованої на досягнення успіху. Таким чином, освітньо-виховний процес у колонії має будуватися на засвоєнні засудженими гендерних норм, формуванні певних правил і уявлень про те, якою повинна бути "справжня жінка", які підтримувалися б за допомогою соціальних і культурних механізмів.

ВИСНОВКИ

На початку третього тисячоліття людство шукає шляхи реалізації інтеграційної моделі сталого громадянського суспільства, запорукою демократичного розвитку якого є рівноправність статей. Проте реальна дійсність позиції статей в період трансформації є далекою від їх паритету. Не випадково серед основних цілей суспільного розвитку до 2015 року, визначених та підписаних Україною разом із 189 країнами-учасниками Саміту Тисячоліття 2000 року, передбачено просування гендерної рівності як умови збалансованого розвитку людини. Саме тому особливого значення в соціальному та гуманітарному знанні набуває гендерна методологія, що потребує зміни ціннісних орієнтацій людини, пом'якшення гендерних стереотипів, глибокого осмислення соціально-психологічних механізмів набуття зростаючою особистістю гендерної та національної ідентичності як передумови повноцінної реалізації чоловіка чи жінки. Незалежність, особистісне зростання, креативність, розвиток внутрішнього світу жінки і чоловіка поступово стають першочерговими цінностями, оскільки свобода особистості може бути досягнута тільки шляхом саморозвитку, порушення стандартів і стереотипів у різних сферах життя.

Сьогодні все більше вчених сприймає парадигму гендерного підходу в освіті та вихованні. Для них привабливим є те, що гендерний підхід орієнтований на формування й утвердження рівних, незалежних від статі можливостей самореалізації людини в усіх сферах життєдіяльності.

Особливий статус жінки у суспільстві як матері, виховательки підростаючого покоління, трудівниці ставить підвищені вимоги до її моральності, поведінки та соціальної відповідальності. Тому неможливо виміряти шкоду суспільству, завдану неповнолітніми дівчатами-злочинницями.

Оскільки ресоціалізацію неповнолітніх засуджених жіночої статі ми розглядаємо не тільки як результат, але й процес, то вибір гендерного підходу зумовлений об'єктивними особливостями впливу умов відбування покарання у виді позбавлення волі на неповнолітніх дівчат з огляду на соціальну, психологічну і біологічну специфіку цієї категорії засуджених.

Для розуміння і професійної участі в процесі ресоціалізації засуджених неповнолітніх правопорушниць, працівникам колонії необхідний відповідний методологічний і методичний апарат, який включає систему наукових знань про гендер, педагогічні аспекти виховання й освіти як гендерні технології, фактори та умови ефективної гендерної ресоціалізації неповнолітніх осіб жіночої статі.

Більшість досліджень доводять, що тривале перебування жінки, дівчини за ґратами не сприяє її перевихованню та ресоціалізації. І як наслідок, – у суспільство повертається, як правило, морально не здорова жінка. Тому, напевно, є сенс здійснити перегляд системи покарань щодо жінок. Необхідно провести законодавчу диференціацію кримінальної відповідальності та її індивідуалізації з урахуванням жіночої статі.

Уявляється доцільним, щоб Державні програми боротьби зі злочинністю в Україні встановили соціальні і правові гарантії, а також пільги для жінок, дівчат, звільнених з місць позбавлення волі, можливість створення своєрідного фонду допомоги жінкам, що знаходяться в місцях позбавлення волі та особам, які відбули покарання, інші організаційно-правові заходи підтримки розглянутої групи жінок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бадира В.А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право” / В.А. Бадира. – Львів, 2006. – 17 с.
2. Стан здійснення судочинства судами загальної юрисдикції у 2007 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 6(94). – С. 37–48.
3. Шнайдер Г.И. Криминология / Г.И. Шнайдер. – М.: Прогрес – Универс, 1994. – 504 с.
4. Балабанова А.В. Концепция воспитательной работы: Гендерное воспитание девочки на основе духовных традиций русского народа [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://detdom.angelnet.ru/concept.htm>
5. Конвенція про права дитини. – К.: АТ вид-ва «Столиця», 1997. – 32 с.
6. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник / В.М. Шахрай. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 464 с.
7. Лактионова Г.М. Теоретико-методические основы социально-педагогической работы с женской молодежью в условиях крупного города : дис... доктора пед. наук : 13.00.05 / Лактионова Галина Михайловна. – К., 1999. – 419 с.
8. Шимончук І.В. Особливості правового та соціального статусу жінки – суб’єкта кримінальної відповідальності / І.В. Шимончук // Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 травня. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – С. 597–601.

УДК 378.14: [784: 792.28]

ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ «ВОКАЛЬНОГО ГОЛОСУ» МАЙБУТНІХ АКТОРІВ МУЗИЧНО- ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Гринь Л.О., ст. викладач, аспірант

Запорізький національний університет

Стаття є актуальною для розгляду у науковій сфері. Вона торкається як наукових аспектів, так і практичних. У ній наголошується на тому, що важливе значення для правильного розвитку і зберігання вокального голосу акторів-вокалістів має чітке дотримання головних принципів навчальної роботи. Вокальна педагогіка є багатоплановою дисципліною, яка існує та розвивається водночас за кількома напрямками.

Ключові слова :голосовий апарат, звуковедення, звукоутворення, вокальний потенціал

Гринь Л.А. ГЛАВНЫЕ ПРИНЦИПЫ УЧЕБНОЙ РАБОТЫ ПО РАЗВИТИЮ «ВОКАЛЬНОГО ГОЛОСА» БУДУЩИХ АКТЕРОВ МУЗЫКАЛЬНО-ДРАМАТИЧЕСКОГО ТЕАТРА / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья актуальна для рассмотрения в научной сфере, затрагивает как научные аспекты, так и практические. В статье говорится о том, что большое значение для правильного развития и сохранения вокального голоса актеров-вокалистов имеет четкое соблюдение главных принципов